

DEATH

Taunira ni Vosa kei na Tovo Vakavin
 Institute of Fijian Language and Culture
 41 Loftus Street Suva Investigator: Torika. O

Interviewed: Epineri TutuWailevu, Wainibuka, Nailoga.

ULUTAGA: NA NONA MATE EDUA NA TAMATA.

- Kevaka edua sa na mate ka mani vakidacala veiratou na wekana na nona sa mai mate, edau qai caka na kena i iloilo. Era sa dau soqoni sara mai na wekani mate mera mai samaka sara vakavinaka nai bulubulu, nalomani ba ka ra sa qai mai waraka toka yani me lutu na buto. Ia ni se vera ni lutu na buto sa dau kau yani edua na cina me lai waqa toka ena i bulubulu. Sa na lesi sara edua me raici tiko na iloilo, na vanua e toka kinanai iloilo merau veibasai toka kei na vanua ka toka mai kina na cina. Na tamata e raica tiko nai iloilo sa na raica sara tiko na cina ka tiko mai na bulubulu. Sa naraica tiko na yalo i ka bulu i matai lako tiko yani ka yacova sara na wekadratou ka ratou vinakata meraou kila se mate vakacava. Sa qai gole yani ka lai kauta mai na yalona. Ni sa yaco yani ena i bulubulu sa qai kaciva na yacana, mevaka nirat u sa gadrevi koya na wekan se cava na vuni kena mate. Ia ena gauna oqo medrau sa gole sara

- kina sa na boko sara nai cina. Sa na qai nomu i tavi na kauti kemudrau kina vanua era sa wawa toka mai kina ko ira na wekana. Ni rau sa yaco yani sa na boko sara na cina ka lako sara mai koya ka veikau tiko ka kawalaca sara na tamata mena curumi koya nai yalo i kaya. Ni gauna sa nacuru kina sa na qai waqa tale na cina mera sa qai veitalanoa se cava na vuni kena mate. Sa na qai vakaraitaka koya na veika kece. Sai koya oqori nai vakarau ni kacivi ni yalo. Eso edau cakava na yara sasa ia au sega mada ni kila na kena i cakacaka. Edau caka ga na ka oqo edau caka baleta niratou gadreva na wekani mate se cava na vuni kena mate. Mevaka eso edau mate tu ga vakasakasaka oqori na cakacaka e liu.
- Ocei edau samaka na gaunisala ?
- Ko ira sara ga na wekani mate meratou dau samaka na sala me kakua ni kodro tiko na koli.
- Edua beka na tabu ?
- Me kau sara ga yani ka kakua ni dua me kalawaca na gaunisala ni sa samki oti.
- Ocei edau nona i tavi na waqaca toka mai na cina mai vale ?
- Eratou dau waqaca sara ga mai ko iratou na wekani mate.
- Baleta na cava edau lai waqa kina na cina enai bulubulu ?
- Me raici tiko kina ni ko na raica tiko na iloilo ko na rawa ni raica tale ga na tamata mate ka sa bulu.

- Edau laurai sara ga na nodra sa duricake mai, ia ko koya ka lai taura mai na cina ena sega ni raica na iloilo de qai rere. Ni gaunaerau sa na lai lako tiko mai kina erau na sega tiko ni raica ko ira era sa duri cake tale ga mai. Ia keda qai raica ga ena i iloilo ni ra leve tiko ko ira na dabe toka ena delani nodrai bulubulu ni sa voleka ni coqai ira ko koya. Ni sa taura na cina mo taura sara vakakaukauwa kevaka ena taqiri ena lesu tale na yalo. Modrau veikau mai vakavinaka vakaraitaka kece vua nai keli. Ni rau sa curu yani koya ga ena kalawaca ena curumi koya na yalo i koya ka mate.
- Vakacavani sa tatau ni sa vakarau me lesu tale ?
- Keda na vakarau meda vakavesuka ni sa vakarau me lesu tale. Ia edau caka talega edua nayaqona, ni sa oti sa na qai kako ga vakataki koya.
Ia kevaka eso na mate edau kune na yalodra ni ra mai wavoki tiko ena loma ni koro, e dodonu sara meda kacivi koya. Mevaka meda tukuna yani vua, Epineri na cava oqori sa na qai sega tale ni kune mai na yalona baleta ni sa karaci.
- Dua tale beka nai talanoa ko via tukuna ?
- Sai koya beka ga ya au rawani rawata yani.
Sa vinaka sara vakalevu .